

Drabancz Áron – Fábián Gergely

Új idők, régi-új eszközök – Európában felrobbant a garanciaprogramok mérete

A koronavírus-járvány negatív gazdasági hatásainak kezelésére az Európai Unió tagállamai nagyösszegű állami válságkezelési programokat hirdettek, ahol az állami garanciaprogramoknak kiemelkedő szerepe van. Ez azért fontos, mert Magyarországon békeidőben magas volt a garanciavállalások aránya nemzetközi összehasonlításban, azonban most a viharban - amikor valóban szükség van állami garanciára - sok ország sebességváltása miatt hátra szorultunk a mezőnyben. Érdemes átgondolni, hogy Magyarország is sebességet váltson, nehogy a kilábalásban is hátrányba kerüljünk.

A koronavírus okozta negatív gazdasági helyzet ellensúlyozására az Európai Unió tagállamai (az elemzéshez 24 ország adatait használtuk fel) eddig összesen 46 garanciaprogramot indítottak, a programok számos országban az állam válságkezelésre szánt teljes keretösszegének 50 százalékát is meghaladják. E programok gazdaságtámogató súlya az elmúlt félévben jelentősen átalakult: míg 2019-ben a hitelgarancia portfóliók GDP-arányos átlaga 0,7 százalék körül mozgott az európai országokban, addig a koronavírus hatására bejelentett új programok teljes potenciális keretösszege az Európai Unió GDP-jének egyhatodát közelíti. Az állami háttérrel rendelkező garanciák kiemelten fontosak, ha bizonytalan a gazdasági környezet: a bank számára a hitel mögötti állami garancia elsőrangú fedezetet jelent, ami csökkenti a bank kockázatait az ügyfél fizetőképességét illetően. Az államilag garantált hitelek egyrészt a gazdasági visszaesés miatt meggyengülő vállalatok likviditását erősítik, másrészt a karanténintézkedések feloldása után lehetővé teszik a gyorsabb gazdasági visszarendeződést. Ezentúl a garanciaprogramok az állam számára relatíve kicsiny és időben elnyúló, jól porlasztható költséget jelentenek, miközben a gazdaságban azonnal éreztetik anticiklikus, azaz gazdaságtámogató hatásukat. Magyarországon az előző évtizedben az állam garanciabeváltásokhoz kapcsolódó éves költsége nagyjából 20 milliárd forint körül alakult, ami viszonylag csekély összegnek tekinthető a tavaly nagyjából 1000 milliárd forintot kitevő hitelgarancia portfólióhoz, illetve a közel 9000 milliárd forintos hitelállományhoz viszonyítva. A garanciaprogramok a kockázatmegosztás révén nagymértékben hozzá tudnak járulni ahhoz, hogy a vállalatok – és különösen a kkv-k – a romló gazdasági környezet ellenére is hitelhez jussanak, és a hitelezési feltételek se szigorodjanak túlzott mértékben.

Viharban fontos, hogy legyen esernyő

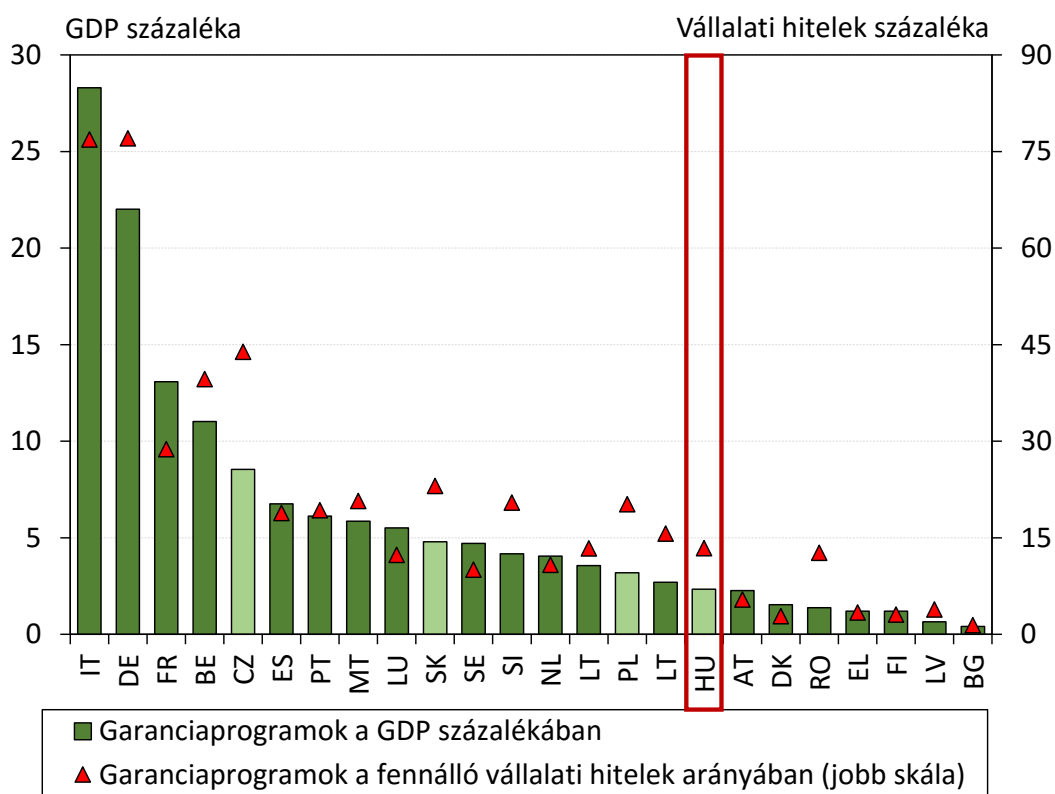
A járvány megjelenése előtt Magyarországon volt az egyik legmagasabb a garanciaállomány aránya a gazdaság méretéhez viszonyítva. Az igazán fontos azonban nem az, hogy kirobbanó gazdasági növekedésben mekkora a garanciaállomány, hanem

az, hogy viharos időszakban mennyire támaszkodhatnak a bankok és vállalatok az állam nyújtotta biztonságra. A koronavírus megjelenése márpedig új helyzetet teremtett a gazdaságban, amire számos kormányzat a garanciaprogramok drasztikus kiterjesztésével reagált. Az új vállalások jelentősen átrendezték a nemzetközi sorrendeket is: a garanciaprogramok 2019-es évi nagyságának nemzetközi összehasonlítása így már nem bír releváns információval a jelenlegi helyzetre nézve.

A tagországokban a legfrissebb adatok szerint jelentős eltérések tapasztalhatók a programok mérete szerint: egyes országokban a programok nagysága a GDP 2 százalékát se éri el, míg például Belgiumban, Franciaországban, Németországban és Olaszországban a GDP 10 százalékát is meghaladhatja a rendelkezésre álló garanciakeret. A legnagyobb programot Németország indította közel 800 milliárdos keretösszeggel, Olaszország programjai pedig GDP-arányosan a 28 százalékot is elérik.

Az elindított garanciaprogramok keretösszegei majdnem mindenhol jelentősen meghaladják a válság előtt tapasztalt szinteket. A válság előtt a hitelgarancia portfóliók GDP-arányos értéke mindössze három országban haladta meg a GDP 1 százalékát. Bejárta a sajtót, hogy az Európai Unióban Magyarországon volt a legmagasabb a hitelgarancia portfóliók GDP-arányos értéke 2019-ben, a GDP 2,1 százalékára tehető. Bár ez tényszerűen igaz, ugyanakkor nem gondoljuk, hogy a gazdasági ciklus csúcán kéne nézni a garanciaállományt, amikor csúcson pörög a gazdaság és a hitelezés, hanem akkor, amikor a vihar elér minket. Márpedig a garanciaprogramok a válság hatására idén nagyon beindultak az Európai Unióban, sokkal nagyobb mértékben, mint hazánkban, így az élmezőnyből hátra szorultunk, nemcsak EU, de régiós szinten is.

1. ábra: Az állami garanciaprogramok nagysága az Európai Unió tagországaiban

Forrás: MNB, IMF, Bruegel.

Eltérő országok, eltérő praktikák

Az európai országokban elindított állami garanciaprogramok általában a teljes vállalati szektort célozzák, azonban egyes országokban (pl.: Ausztria, Észtország) a súlyosan érintett iparágakat (pl.: turizmus, vendéglátás) célzó specifikus programok is elindultak. Az európai garanciaprogramok számos esetben vállalatnagyság vagy árbevétel szerint szegmentálnak: a mikro- és kisvállalkozások nagyobb, a nagyvállalatok kisebb állami garanciavállalásban részesülhetnek.

A programok országos kiterjedésűek és korlátozott időtartamúak, nagyrészüik – a jelenlegi tervek szerint – a tavaszi indulás után 2020. december 31-ig le is fog zárulni. Fő prioritásuk az új hitelkihelyezés erősítése, a programokon keresztüli hitelkiváltás legtöbbször nem, vagy csak szűk keretek között megengedett. A garantált hitelek folyósítása legtöbb esetben a kereskedelmi bankokhoz kapcsolódik, de vannak példák állami intézményen keresztüli finanszírozásra is az Európai Unió országaiban.

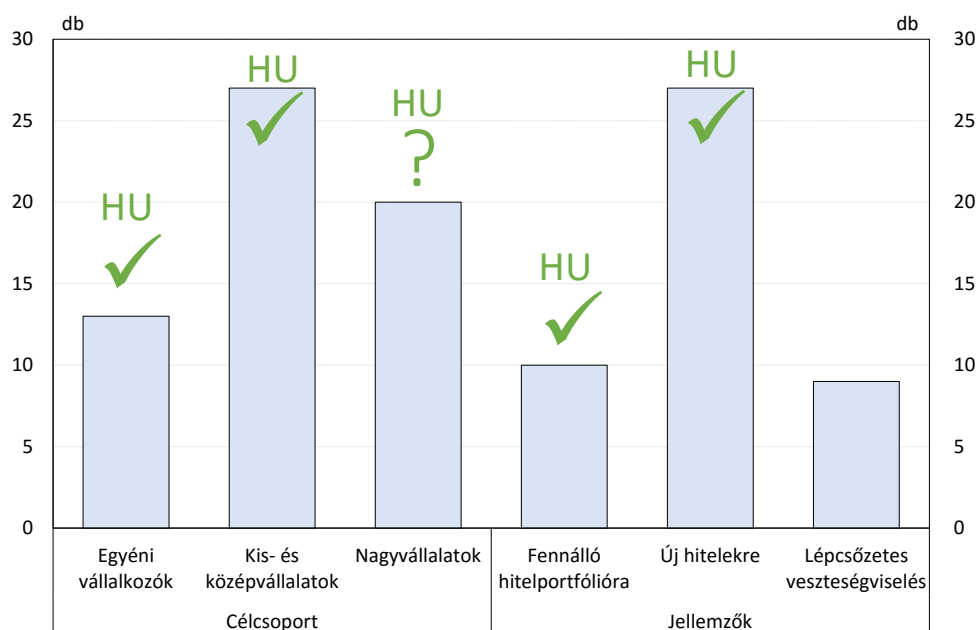
A meghirdetett programok nagyrésze 80 vagy 90 százalékos állami garanciavállalást kínál. A magas garanciavállalásra az Európai Unió márciusi határozata ad

lehetőséget, mely megengedőbb lett a 2020. december 31-ig megkötött hitelek garantálása kapcsán: az államok csökkentett díjú garanciát nyújthatnak, mely kedvezményes díj 6 évig is fennmaradhat, és a garancia a korábbi 80 százalék helyett akár a tőketartozás 90 százalékát is lefedheti. Némely program a garantált hitelportfólió értékének csak bizonyos százalékáig nyújt állami garanciavállalást, az ezt meghaladó veszteséget a banknak kell viselnie. A belga program során például portfólió szintű, lépcsőzetes veszteségviselés került bevezetésre, és az egyes veszteséghányadokat eltérő arányban viseli a bank, illetve a belga állam.

Segít a kockázatmegosztás

Ha csökken a gazdasági növekedés és megnő a bizonytalanság, a bankok óvatosabban hiteleznek. Ha pedig a bankok óvatosabban hiteleznek, csökken a gazdasági növekedés és nő a bizonytalanság. A banki kockázatvállalási hajlandóság mérséklődése így sokszor önbeteljesítő jóslatként működik. Az állami kockázatmegosztás, a hitelek mögötti garancia ezt a körkörös hatást képes megtörni. A banki hitelezés fenntartásán keresztül a gazdasági növekedés is magasabb szinten maradhat. Bár korai még kiértékelni az egyes garanciaprogramok hatását, az azonban látható, hogy azon országokban, ahol az első hónapokban legnagyobb mértékben használták a vállalati hitelgaranciákat, ott a bankok a hitelezési feltételek kisebb arányú szigorításáról számoltak be. Ennek tükrében érdemes lehet Magyarországon is megfontolni a garanciaintézmények tevékenységének további bővítését.

2. ábra: Az EU garanciaprogramjainak vizsgálata célcsoport és jellemzők szerint

Megjegyzés: az ábra azt mutatja, hogy a vizsgált 27 tagországból hány darab tagország programjára jellemzők az egyes pontok. Forrás: MNB, IMF, EBA.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2020. szeptember 16-án.”